

K přivítání PARAFu

Ladislav Hejdánek

in: Reflexe, 1985, n. 1, p. 11.1-3

in: Reflexe, 1990, n. 1, p. 10.1-2

in: Reflexe, 1985, č. 1, str. 11.1-3 (samizdat)

in: Reflexe, 1990, č. 1, str. 10.1-2

◆ glosa, česky, vznik: 1985

◆ gloss, Czech, origin: 1985

K přivítání PARAFu [1985]

Na první pohled to trochu připomíná známou anekdotu o tom, jak byl obrovskou horou prorážen tunel z obou stran. Na otázku, na čem zakládá svou jistotu, že se obě party opravdu setkají, odpověděl hlavní inženýr: Dá-li Pán, tak se setkají. A neodbytný zvědavce se táže dál: A co když Pán nedá? I odpověděl prý hlavní inženýr: Nu, pak budeme mít tunely dva. – A my tu tedy dnes máme dvojí fórum pro filosofické myšlení. Není to sice žádné překvapení pro „zasvěcené“, kteří o tom nejen věděli, ale dokonce diskutovali a přímo jednali už několik měsíců předem, ale pro nezasvěcené, nicméně přece se zajímavější je, zdá se, zapotřebí říci několik slov k posouzení takto vzniklé situace. Kdybychom měli v jakési analogii k uvedené anekdotě pokračovat ještě o nějaký krok dál, musili bychom dát ještě jednou slovo onomu zvědavému muži (zvědavce má filosofie v oblíbě), aby se mohl znovu dotazovat: A když tedy tu máme hned dvojí fórum pro filosofii, znamená to, že Pán nedal – anebo že naopak dal?

Mnoho filosofů vyjádřilo v minulosti své přesvědčení, že filosofie tu není proto, aby poskytovala odpovědi, nýbrž aby formulovala otázky. Mohli bychom se o takové myslitele opřít, přijmout zvědavce mezi filosofy a tím celou věc – předběžně – ukončit. Ovšem právě jen předběžně. I když bychom se zdráhali hned na otázku odpovědět, de facto odpovídáme a budeme odpovídat tím, jak budeme v obou liniích pracovat a jakými cestami se budeme ubírat. Nedáme-li alespoň předběžnou odpověď hned, dají ji později jiní za nás. Proto těchto několik poznámek pro začátek.

Myšlenka začít s něčím takovým, jako je fórum pro neoficiální, nicméně o to vyšší nároky na sebe beroucí filosofické (a theologické, v našem případě) myšlení, vznikla opravdu nezávisle v různých kruzích. Dalo by se říci, že to bylo tedy takříkajíc „na spadnutí“. Hned při prvním rozhovoru bylo třeba nejprve odpovědět na otázku, není-li to moc velký luxus a nebylo-li by případnější spojit ruce k dílu a připravovat časopis jeden. Objasnili jsme si navzájem své koncepce a měli jsme dojem spíše opačný: zdálo se nám, že by bylo škoda sjednocovat a tím do jisté míry nivelizovat dvojí různý komplex úmyslů a plánů. Zůstal tu však druhý problém: i když nám samotným je naprosto jasno v tom, že nejde o žádnou konkurenci ani rivalství, leckomu vzdálenějšímu to už tak jasné být nemusí. A tak jsme se dohodli zvláště z počátku – být co nejopatrnější, abychom takový nežádoucí dojem nejen nezpůsobili, ale ani k němu nezavdali podnět. A aby bylo naprosto zřejmé, že naším cílem je spolupráce při rekonstrukci normálního intelektuálního ovzduší, jež bylo již v poválečných letech povážlivě, ale v posledních 15 letech přímo katastrofálně narušeno, ba možno říci přímo zničeno, dohodli jsme se předběžně, že čas od času spolu připravíme sborník na téma, jež se oběma stranám bude jevit jako významné.

Pochopitelně se v žádném případě nechceme vzdávat, a to ani na nějaké kratší počáteční období, kritičnosti ani diskuse, ba ani polemik. Budeme však dbát na to, aby šlo vždycky o věc, aby se pracovalo s argumenty a nikoliv za pomoci předsudků a aby nepřevažovala kritika a polemika, která by se zaměřovala na „druhou stranu“. My jsme svou koncepci vyložili na počátku tohoto sešitu; z toho vyplývá pro každého, kdo četl pozorně, že se nechceme nikterak uzavírat ani názorově, ani do rámce nějaké myšlenkové linie, a zejména nikoliv co do konfese (či bezkonfesnosti). V tom smyslu chceme být a zůstat vskutku ekumeničtí v tom nejširším a zároveň nejobjektivnějším smyslu. OIKOUMENÉ je pro nás „dílem evropské kultury a evropských tradic“. Nehodláme z tohoto domu nikoho vykazovat. a příchozí jsou nám vítáni, přicházejí v míru a nechtějí-li si v našem vlastním domě hrát na pány, kteří budou rozhodovat, kdo tam napříště smí bydlet a kdo nikoliv. Naším cílem však není zůstat u této bezbřehé ekumeničnosti, nýbrž dát slovo každému, kdo má co říci (a to není nic samozřejmého, že někdo vskutku má co říci) a kdo je připraven na to, že všechno, co řekl, bude posuzováno a přijímáno jen kriticky.

Vítáme, že PARalelní Akta Filosofie zahájila svou činnost. Považujeme to za velmi šťastnou okolnost, ale i za šťastnou příležitost a přímo výzvu k rozhovoru. Zkušenost učí, že každé myšlenkové úsilí musí cílit k systematickosti, ale že zároveň každá systematickosti dříve nebo později upadá do dogmatismu. Dogmatická filosofie je ovšem *contradictio in adiecto*: filosofie je podle tradice je samo slovo i jeho význam připisován Pythagorovi láska k moudrosti a nikoliv moudrost sama, protože moudrost je vyhrazena bohům. A proto také každá skutečná, pravá filosofie musí ve svém systému nechat potřebné průliny a mezery, jimiž by se mohla k nám pozemšťanům prodat pravda, aniž by muselo nutně dojít přímo ke katastrofám. My filosofové jsme ovšem jen lidé a proto v našich systémech, i v těch nejdokonalejších, zůstávají takové průliny a mezery napořád. Leckdy o nich ovšem nechceme vědět, a tu je velmi dobré, když dochází k rozhovoru různých myslitelů a různých systémů, neboť z jiné perspektivy se ony průliny a mezery i nedostatky vyjevují daleko nápadněji. Navíc však takový rozhovor sám vytváří nové průliny a mezery. Proto již staří řeční myslitelé byli přesvědčeni o mimořádném významu dialogu: uprostřed rozhovoru se vyjevuje pravda. Ne tak, že jedna strana vítězí nad druhou, jak je tomu v sofistice a v rétorice, nýbrž že obě strany se navzájem připraví k tomu, aby zaslechly slovo (myšlenku, výzvu, oslovení), k němuž se ani jedna z nich nemůže hlásit jako k svému.

První číslo PARAFu obsahuje programový úvod, článek D. Javorové o studii J. B. Součka „Theologie a filosofie“ z r. 1944 (znovu přetištěné 1982), úvahy E. Koháka o aktuálním významu Masarykova Jana Husa, článek M. Machovce o filosofických základech tolerance, překlad dalšího, méně známého textu Emmanuela Lévinase a posléze čtyři recenze.

L. Tvrď